

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMO DISKRIMINAVIMO LYTIES PAGRINDU SUTEIKIANT LEIDIMĄ PREKIAUTI PALANGOS MOTERŲ PAPLŪDIMYJE TYRIMO

2024 m. rugsėjo 30 d. Nr. (24)SN-161)SP-73
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) gautas pareiškėjo (Tarnybai asmens duomenys žinomi, pareiškėjo prašymu jo asmens duomenys tyrimo metu neskelbiami) 2023 m. liepos 26 d. skundas dėl galimos diskriminacijos lyties pagrindu Palangos miesto savivaldybei nesuteikiant galimybės vyrui prekiauti moterims skirtais drabužiais bendrame paplūdimyje Palangoje.

Pareiškėjas Tarnybos prašymu 2024 m. liepos 29 d. elektroniniu laišku patikslino savo skundą ir paaiškino, kad 2024 m. vasarą telefonu kreipėsi į Palangos miesto savivaldybę, prašydamas suteikti leidimą prekiauti ne maisto prekėmis (išnešiojamai prekybai) bendrame ar nudistų paplūdimyje, tačiau jam buvo paaiškinta, kad leidimai išduodami tik išnešiojamai prekybai moterims skirtame paplūdimyje. Pareiškėjas skunde rašo (čia ir toliau citatų kalba netaisyta): „Šie suvaržymai sukeltų papildomas finansines išlaidas, nes tektų mokėti samdomai darbuotojai, taip pat patyriau moralinį diskomfortą dėl diskriminacinės situacijos.<...> Diskriminacija dėl lyties pasireiškė tuo, kad man, kaip vyrui, nebuvo suteiktas leidimas prekiauti kituose Palangos paplūdimiuose, pvz., bendruose paplūdimiuose, kur galėtų prekiauti tiek vyrai, tiek moterys. Siekiu, kad būtų užtikrintos lygios galimybės visiems prekiautojams, nepriklausomai nuo jų lyties. Konkrečiai siekiu, kad man, kaip vyrui, būtų suteiktas leidimas prekiauti bendrame paplūdimyje, nes negaliu parduoti drabužių moterų paplūdimyje, nes esu vyras. Vyrų paplūdimyje nebūtų tikslinga prekiauti, nes moteriškų drabužių vyrų paplūdimyje nelabai parduočiau, nes vyrų paplūdimyje negali lankytis moterys.“ Pareiškėjas informavo, kad prekiauja moterims skirtais drabužiais.

Pareiškėjas skundu prašo: „ištirti šią situaciją ir imtis reikiamų priemonių, kad būtų užtikrintas teisingumas ir lygios sąlygos visiems prekiautojams, nepriklausomai nuo jų lyties.“

Lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1, 2 dalimis, 2024 m. liepos 31 d. raštu Nr. (24)SN-161)S-380 „Dėl informacijos pateikimo“ kreipėsi į Palangos miesto savivaldybę ir paprašė per 7 darbo dienas pateikti motyvuotus paaiškinimus ir atsakyti į klausimus:

„1. Kokių teisės aktu yra įtvirtinta nuostata, kad prekiauti ne maisto produktais leidžiama tik Palangos moterų paplūdimyje?

2. Dėl kokių priežasčių buvo nuspręsta leisti prekiauti ne maisto produktais (leidimai suteikiami išnešiojamai prekybai) tik moterų paplūdimyje, nesuteikiant prekiautojams galimybės prekiauti kituose paplūdimiuose (pavyzdžiui, bendrame, nudistų)?

3. Kokia tvarka ir kokiems subjektams (fiziniams, juridiniams asmenims) išduodami leidimai prekiauti ne maisto produktais Palangos moterų paplūdimyje?

4. Ar į Palangos miesto savivaldybę kreipėsi vyrai dėl leidimo išdavimo prekiauti ne maisto produktais kituose nei moterims skirtuose paplūdimiuose, jeigu taip, kaip buvo nagrinėjami tokie prašymai, kokie atsakymai buvo pateikti?

5. Kaip, Jūsų nuomone, turėtų būti organizuojama prekyba paplūdimiuose, kad ne maisto produktais prekiaujantys vyrai galėtų pardavinėti savo prekes ir kituose nei moterų paplūdimiuose, nesamdant šiam tikslui atitinkamos lyties asmenis?

6. Ar ateityje yra planuojama leisti prekiauti ne maisto produktais bendrame, nudistų ar vyrų paplūdimyje?

Taip pat prašyčiau pateikti kitus svarbius paaiškinimus, informaciją, susijusius su atliekamu skundo tyrimu.“

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

1. Palangos miesto savivaldybės administracijos (toliau – Administracija) direktorė 2024 m. rugpjūčio 14 d. raštu Nr. (4.12 E) D3-3364 paaiškino, kad „Prekybą ar paslaugų teikimą Palangos miesto savivaldybės tarybos (toliau – Taryba) nustatytose viešosiose vietose, tarp jų ir prekybą Palangos paplūdimyje (tik moterų paplūdimyje), reglamentuoja Vietinės rinkliavos už leidimo prekiauti ar teikti paslaugas Palangos miesto savivaldybės tarybos nustatytose viešosiose vietose išdavimą nuostatai (toliau – Rinkliavos nuostatai), patvirtinti 2017 m. kovo 30 d. Tarybos sprendimo Nr. T2-88 „Dėl prekybos ar paslaugų teikimo Palangos miesto savivaldybės tarybos

nustatytose viešosiose vietose" 2 punktu (su vėlesniais pakeitimais). Viešosios vietos aprašytos šių Rinkliavos nuostatų 1 priede „Vietinės rinkliavos už leidimo prekiauti ar teikti paslaugas Palangos miesto savivaldybės tarybos nustatytose viešosiose vietose išdavimą dydžiai ir viešųjų vietų aprašymas“.

Administracijos direktorė, atsakydama į klausimą, dėl kokių priežasčių buvo nuspręsta leisti prekiauti ne maisto produktais tik moterų paplūdimyje, nesuteikiant prekiautojams galimybės prekiauti kituose paplūdimiuose (pavyzdžiui, bendrajame, nudistų), paaiškino: „Vadovaujantis Rinkliavų nuostatų 1 priedu paaiškiname, kad leidimai išnešiojamajai prekybai ne maisto prekėmis išduodami ne tik Palangos paplūdimyje (tik moterų paplūdimyje), bet ir Šventosios paplūdimyje.“

Administracijos rašte informuojama, kad Administracija, „vadovaudamasi Prašymų leidimams prekiauti ar teikti paslaugas viešosiose vietose gauti priėmimo, leidimų išdavimo, leidimų galiojimo panaikinimo tvarkos aprašo (toliau – Aprašas), patvirtinto Palangos miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2024 m. liepos 23 d. įsakymo Nr. A1-843 „Dėl Prašymų leidimams prekiauti ar teikti paslaugas viešosiose vietose gauti priėmimo, leidimų išdavimo, leidimų galiojimo panaikinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ 1 punktu, 6.3 papunkčiu, leidimus prekiauti ar teikti paslaugas viešosiose vietose išduoda atsižvelgdama į asmenų (fizinių ar juridinių asmenų) prašymus prekiauti ar teikti paslaugas Tarybos nustatytose viešosiose vietose, kuriose išduodamų leidimų skaičius neribojamas (laikotarpiui nuo birželio 1 d. iki gegužės 31 d. imtinai); Asmenys, norintys įsigyti leidimus Aprašo 6.3 papunktyje nustatytais atvejais, raštu ar elektroninėmis priemonėmis, Administracijai pateikia: nustatytos formos prašymą; individualios veiklos vykdymo pažymos kopiją, jeigu fizinis asmuo vykdo nustatyta tvarka apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos miesto (rajono) skyriuje įregistravęs individualią veiklą; asmens paso arba kito asmens tapatybę patvirtinančio dokumento kopiją ir verslo liudijimo ar kito dokumento, suteikiančio teisę vykdyti veiklą, kopiją (jei prašymą pateikia fizinis asmuo); dokumento, patvirtinančio vietinės rinkliavos sumokėjimą už leidimo Tarybos nustatytose viešosiose vietose išdavimą, kopiją (Aprašo 7 punkto nuostatos).“

Administracijos direktorė, atsakydama į klausimą, kaip turėtų būti organizuojama prekyba paplūdimiuose, kad ne maisto produktais prekiaujantys vyrai galėtų pardavinėti savo prekes ir kituose nei moterų paplūdimiuose, nesamdant šiam tikslui atitinkamos lyties asmens, paaiškino, kad vadovaujantis Rinkliavų nuostatų 1 priedu „leidimai išnešiojamajai prekybai ne maisto prekėmis išduodami ne tik Palangos paplūdimyje (tik moterų paplūdimyje), bet ir Šventosios paplūdimyje. Tokiu būdu yra sudaryta galimybė prekiauti ne maisto produktais ir vyrams, nesamdant šiam tikslui atitinkamos lyties asmens.“

Administracijos direktorė informavo, kad „2024 m. buvo užregistruoti keturi prašymai, kai kreipėsi vyrai, dėl leidimų išdavimo prekiauti ne maisto prekėmis Tarybos nustatytose viešosiose vietose, kuriose išduodamų leidimų skaičius neribojamas (laikotarpiui nuo birželio 1 d. iki gegužės 31 d. imtinai). Prašymai buvo išnagrinėti ir išduoti leidimai vykdyti išnešiojamąją prekybą ne maisto prekėmis Šventosios (3 leidimai) paplūdimyje ir 1 leidimas Palangos (tik moterų) paplūdimyje.“

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

1. Skundo tyrimo metu buvo siekiama įvertinti, ar Palangos miesto savivaldybės tarybos 2017 m. kovo 30 d. sprendimu Nr. T2-88 patvirtintais „Vietinės rinkliavos už leidimo prekiauti ar teikti paslaugas Palangos miesto savivaldybės tarybos nustatytose viešosiose vietose išdavimą nuostatais“ (toliau – Rinkliavos nuostatai), kuriais įtvirtinti vietinės rinkliavos dydžiai už leidimą išnešiojamajai prekybai Palangos miesto savivaldybės tarybos nustatytose viešosiose vietose bei šių vietų aprašymas, tinkamai įgyvendinamos Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatos, pagal kurias valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos pagal kompetenciją privalo užtikrinti, kad visuose jų rengiamuose ir priimamuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios moterų ir vyrų teisės.

Atkreiptinas dėmesys, kad pareiškėjas Palangos savivaldybės tarybos nustatytą prekybos paplūdimiuose tvarką įvertino ir savo skunde įvardijo kaip sudarančią „nevienodas sąlygas vyrams prekiautojams, nes jie patiria papildomas išlaidas dėl savo lyties. Tuo tarpu moterys prekiautojos neturi tokių papildomų išlaidų, todėl jų sąlygos prekybai yra geresnės“, t. y. nevienodą traktavimą dėl lyties siejo su galimai moterims palankesnėmis sąlygomis nei vyrams prekiauti Palangos moterų paplūdimyje. Tarnybai paprašius pareiškėjo tiksliai apibūdinti skundžiamus veiksmus ir aprašyti, kaip pareiškėjo teisės buvo pažeistos, 2024 m. liepos 29 d. pateiktame skundo papildyme diskriminaciją dėl lyties pareiškėjas apibūdino, kad jam „kaip vyrui, nebuvo suteiktas leidimas prekiauti kituose Palangos paplūdimiuose pvz., bendruose paplūdimiuose, kur galėtų prekiauti tiek vyrai, tiek moterys.“ Ir būtent nelygybę įžvelgė dėl leidimo nesuteikimo prekiauti bendrame Palangos paplūdimyje.

Taigi iš esmės pareiškėjas, kaip matyti iš jo skundo, Palangos savivaldybės administracijos galimai diskriminacinį elgesį jo atžvilgiu suvokė dviem aspektais, t. y. dėl to, kad jis, priešingai nei prekiaujančios moterys, atsidurtų mažiau palankioje situacijoje, privalomai samdydamas moterį

prekybai moterų paplūdimyje ir taip galimai patirdamas finansinius nuostolius (pareiškėjas prekiauja moteriškai drabužiais, todėl prekyba vyrų paplūdimyje jam nėra aktuali), taip pat, kaip matyti iš skundo patikslinimo, dėl to, kad jam nesuteiktas leidimas prekiauti ne maisto produktais kitame nei moterų paplūdimyje, būtent Palangos bendrame paplūdimyje, kuriame pagal savivaldybės tarybos patvirtintus Rinkliavos nuostatus prekyba ne maisto produktais apskritai nėra leidžiama jokiems prekiautojams, nepaisant lyties.

2. Skundo tyrimui aktualūs teisės aktai, reglamentuojantys lygių galimybių užtikrinimą, diskriminacijos sąvoką, ir juos aiškinanti teismų praktika

2.1. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III skirsniu reglamentuojama lygybė, šio skirsnio 20 straipsniu įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas, o 21 straipsniu įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos.

2.2. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis asmenų lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje nustatyta, kad įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys yra lygūs, žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat, kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų¹. Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs ir tai, kad konstitucinis asmenų lygiateisiškumo principas savaime nepaneigia galimybės įstatymu nustatyti nevienodą, diferencijuotą tam tikrų asmenų, priklausančių skirtingoms kategorijoms, teisinį reguliavimą, jeigu tarp šių asmenų yra tokio pobūdžio skirtumų, kurie tokį diferencijuotą reguliavimą daro objektyviai pateisinamą; vertinant, ar pagrįstai yra nustatytas skirtingas reguliavimas, būtina atsižvelgti į konkrečias teises aplinkybes; pirmiausia turi būti

¹ Be kitų, Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2024 m. kovo 7 d. nutarimai.

įvertinti asmenų ir objektų, kuriems taikomas skirtingas teisinis reguliavimas, teisinės padėties skirtumai².

2.3. Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintos moterų ir vyrų lygios teisės, bei uždrausti bet kokią diskriminaciją dėl asmens lyties, ypač kai tai susiję su šeimine ar santuokine padėtimi (1 straipsnio 1 dalis).

Diskriminacijos samprata išplaukia iš lygių galimybių principo, įtvirtinto tiek nacionaliniuose, tiek tarptautiniuose teisės aktuose. Lygių galimybių kontrolieriaus praktikoje ne kartą konstatuota, kad diskriminacija plačiąja prasme suvokiama kaip skirtumų darymas, susijęs su asmeniui būdingu tam tikru jį identifikuojančiu požymiu, kai tokiam skirtingam traktavimui nėra jokių objektyvių pagrindų priešasčių. Dėl tokio skirtingo traktavimo asmeniui ar vienodais požymiais pasižyminčiai grupei asmenų gali būti sukuriamos prievolės, nepatogumai, sumažinamos arba apskritai atimamos galimybės realizuoti savo teises, kurie nėra taikomi kitiems visuomenės nariams, pasižymintiems kitais asmens tapatybės požymiais.

Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija, seksualinis priekabiavimas, priekabiavimas, nurodymas tiesiogiai ar netiesiogiai diskriminuoti dėl lyties, 2 straipsnio 4 dalyje netiesioginė diskriminacija apibrėžiama kaip veikimas ar neveikimas, teisės norma, vertinimo kriterijus ar praktika, kurie formaliai yra vienodi moterims ir vyrams, bet juos įgyvendinant ar taikant vienos lyties asmenys gali atsidurti ar atsiduria tam tikroje mažiau palankioje padėtyje negu kitos lyties asmenys, nebent šį veikimą ar neveikimą, teisės normą, vertinimo kriterijų ar praktiką objektyviai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis; 2 straipsnio 7 dalyje tiesiogine diskriminacija apibrėžiamas ne toks palankus asmens traktavimas dėl lyties, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų traktuojamas kitas asmuo. Taigi, identifikuojant galimą diskriminavimą lyties pagrindu, yra atliekamas skirtingos lyties asmenų palyginimas ir vertinama, ar panašiomis aplinkybėmis jie yra vertinami vienodai, ar jiems taikomas vienodo elgesio principas, ar vienas iš jų neatsiduria mažiau (labiau) palankioje padėtyje dėl lyties.

Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 1 punktu valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos pagal kompetenciją privalo užtikrinti, kad visuose jų rengiamuose ir priimamuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios moterų ir vyrų teisės; šio įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 4 punktu valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, be kita ko, įpareigojamos teikdamos administracines ar viešąsias paslaugas nepažeisti moterų ir vyrų lygių teisių.

² Be kitų, Konstitucinio Teismo 2017 m. gruodžio 1 d., 2023 m. spalio 4 d. nutarimai.

3. Skundo tyrimo metu nustatyta:

3.1. Palangos miesto savivaldybės taryba 2017 m. kovo 30 d. sprendimo Nr. T2-88 „Dėl prekybos ar paslaugų teikimo Palangos miesto savivaldybės tarybos nustatytose viešosiose vietose“ 1 punktu patvirtino Palangos miesto savivaldybės viešųjų vietų išdėstymo schemas, o 2 punktu patvirtino Vietinės rinkliavos už leidimo prekiauti ar teikti paslaugas Palangos miesto savivaldybės tarybos nustatytose viešosiose vietose išdavimą nuostatus. Rinkliavos nuostatų 1 punktą apibrėžia, kad minėtas teisės aktas „nustato vietinės rinkliavos už leidimo prekiauti ar teikti paslaugas Palangos miesto savivaldybės tarybos nustatytose viešosiose vietose išdavimą dydį, viešojo konkurso organizavimo ir vietinės rinkliavos dydžio nustatymo tvarką, jos mokėtojus, mokėjimo ir grąžinimo tvarką, rinkimo kontrolę ir atsakomybę“; 2.3. punkte išnešiojamoji prekyba apibrėžiama kaip „mažmeninė prekyba, kai prekės išnešiojamos krepšiuose, šaltkrepšiuose ir kt.“; 2.8. punkte leidimas prekybai apibrėžiamas taip: „Savivaldybės administracijos direktoriaus (toliau – Direktorius) įsakymu nustatyta tvarka išduotas dokumentas, suteikiantis teisę pardavėjams prekiauti ar paslaugų teikėjams teikti paslaugas viešosiose vietose (toliau – leidimas)“; 2.13. punkte apibrėžiama viešoji vieta, tai yra vieta, „kurioje vykdoma prekyba, teikiamos paslaugos, laikytina Palangos miesto savivaldybės (toliau – Savivaldybė) teritorijoje esanti Savivaldybei ar valstybei nuosavybės teise priklausanti ar patikėjimo teise valdoma teritorija (išskyrus išnuomotą ar perduotą naudotis teritoriją), kurioje teikiamos paslaugos, taip pat vykdoma prekyba nuo (iš) laikinųjų prekybos įrenginių, kioskų paviljonų, prekybai pritaikytų automobilių ar priekabų, lauko kavinių“; 2.14. punktu įtvirtinta, kad „vietinė rinkliava už leidimo prekiauti ar teikti paslaugas Palangos miesto savivaldybės tarybos nustatytose viešosiose vietose išdavimą (toliau – vietinė rinkliava) – Palangos miesto savivaldybės tarybos (toliau – Taryba) sprendimu nustatyta tvarka privaloma įmoka, galiojanti Savivaldybės teritorijoje“, o 2.15. punktu nustatyta, kad „vietinės rinkliavos mokėtojai – fiziniai ir juridiniai asmenys (toliau – asmenys)“.

Atkreiptinas dėmesys, kad norinčiųjų prekiauti pagal išduotą leidimą ir vietinės rinkliavos mokėtojų lytis specifiškai nėra apibrėžiama, tai yra, nėra nustatomi ribojimai ar draudimai atitinkamos lyties asmenims gauti leidimus prekybai ir mokėti vietinės rinkliavos mokesčius už prekybą Palangos miesto savivaldybės nustatytose viešosiose vietose.

Rinkliavos nuostatų 1 priedo 20 punkto lentelėje reglamentuojama, kokiomis prekėmis leidžiama prekiauti Palangos paplūdimyje, nustatytas rinkliavos dydis bei nustatyto vietinės rinkliavos dydžio galiojimo terminas, 20 punkto lentelės 46 eilutėje nustatyta, kad leidimas išnešiojamajai prekybai ne maisto prekėmis suteikiamas 1-iems metams išimtinai moterų paplūdimyje, rinkliavos dydis – 80 eurų. Taigi minėta Rinkliavos nuostatų 1 priedo 20 punkto 46

eilutės formuluote aiškiai ir nedviprasmiškai įtvirtinamas rinkliavos mokesčio dydis, kurį privalo sumokėti prekyautojai, norintys vykdyti prekybą ne maisto prekėmis Palangos moterų paplūdimyje, t. y. šia nuostata įtvirtinama ir leidimo suteikimo prekiauti ne maisto prekėmis išskirtinė vieta – moterų paplūdimys. Šio skundo tyrimo kontekste paminėtina, kad pagal Rinkliavos nuostatų 1 priede įtvirtintą teisinį reglamentavimą leidimas išnešiojamajai prekybai ne maisto produktais gali būti išduodamas ir prekybai Šventosios paplūdimyje, nustatyta atitinkamos rinkliavos kaina ir leidimo galiojimo trukmė (26 punkto 39 eilutė).

3.2. Palangos miesto savivaldybės tarybos 2020 m. liepos 9 d. sprendimo Nr. T2-148 1 punktu patvirtintos „Palangos miesto savivaldybės saugaus elgesio paviršinių vandens telkinių vandenyje ir ant paviršinių vandens telkinių ledo taisyklės“ nustato „bendruosius žmonių saugaus elgesio paviršinių vandens telkinių (toliau – vandens telkiniai) vandenyje ir ant vandens telkinių ledo reikalavimus ir gelbėjimo darbų paplūdimiuose organizavimo principus Palangos miesto savivaldybės (toliau – Savivaldybė) teritorijoje.“. Taisyklių 14 punktu yra apibrėžiama paplūdimio samprata: „sausumos ir su ja besiribojančio vandens telkinio dalis, skirta poilsiui organizuoti“; bendrasis paplūdimys apibrėžiamas kaip „atitinkamais ženklais pažymėta paplūdimio dalis, skirta abiejų lyčių žmonėms, dėvintiems maudymosi kostiumus“; tame pačiame punkte įtvirtinta moterų paplūdimio sąvoka: „atitinkamais ženklais pažymėta paplūdimio dalis, skirta tik moterims“. Taisyklių 22.22. punktu įtvirtinta imperatyvi nuostata, kuria nustatytas draudimas „vyrams lankytis moterų paplūdimiuose, o moterims lankytis vyrų paplūdimiuose“.

Taigi, pagal Taisyklėse įtvirtintą teisinį reguliavimą paplūdimys pagal savo tikslinę paskirtį yra poilsiavimui ir maudymuisi skirta vieta, kitaip tariant, paplūdimys savaime nėra laikytinas pagrindine ar alternatyvia prekybos ne maisto prekėmis vieta apskritai.

3.3. Susipažinus su Rinkliavos nuostatuose bei Taisyklėse įtvirtintu teisiniu reglamentavimu, darytina išvada, kad Palangos miesto ribose tik Palangos moterų paplūdimio teritorijoje leidžiama prekiauti ne maisto prekėmis, vietinės rinkliavos mokėtojai ar mokėtojai sumokėjus nustatyto dydžio rinkliavos mokestį. Būtent dėl to ir skundėsi vyriškosios lyties pareiškėjas. Šiuo atveju būtina pastebėti, kad nors rinkliavos mokestį už prekybą ne maisto prekėmis Palangos moterų paplūdimyje gali sumokėti ir atitinkamą leidimą išnešiojamajai prekybai ne maisto prekėmis gali gauti visi fiziniai asmenys, nepaisant lyties, patekti į moterų paplūdimį, laikantis Taisyklių, taigi, ir prekiauti ne maisto prekėmis jame galėtų tik moterys. Palangos miesto savivaldybės administracijos atstovė 2024 m. rugpjūčio 14 d. rašte Tarnybai nepateikė atsakymo į klausimą dėl prekybos ne maisto prekėmis išskirtinai moterų paplūdimyje organizavimo priežasčių, bet paaiškino, „kad leidimai išnešiojamajai

prekybai ne maisto prekėmis išduodami ne tik Palangos paplūdimyje (tik moterų paplūdimyje), bet ir Šventosios paplūdimyje.“

Pažymėtina, kad, kaip minėta, Rinkliavos nuostatų 1 priedo 26 punkto reglamentuojama, kokiomis prekėmis leidžiama prekiauti Šventosios paplūdimyje, nustatytas rinkliavos dydis bei nustatyto vietinės rinkliavos dydžio galiojimo terminas, 26 punkto lentelės 39 eilutėje nustatyta, kad leidimas išnešiojamai prekybai ne maisto prekėmis suteikimas 1-iems metams visame Šventosios paplūdimyje, rinkliavos dydis – 60 eurų. Taigi, darytina išvada, kad prekiauti ne maisto prekėmis yra leidžiama ir Palangos miesto savivaldybės nustatytoje kitoje viešojoje paplūdimio vietoje, tai yra Šventosios paplūdimyje, į kurį be jokių apribojimų gali patekti visi leidimus turintys prekiautojai (atsižvelgiant į paplūdimio paskirtį), nepaisant prekiautojo lyties.

3.4. Palangos miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2024 m. liepos 23 d. įsakymu Nr. A1-843 „Dėl Prašymų leidimams prekiauti ar teikti paslaugas viešosiose vietose gauti priėmimo, leidimų išdavimo, leidimų galiojimo panaikinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ yra patvirtintas „Prašymų leidimams prekiauti ar teikti paslaugas viešosiose vietose gauti priėmimo, leidimų išdavimo, leidimų galiojimo panaikinimo tvarkos aprašas“ (toliau – Aprašas), kuris nustato prašymų leidimams prekiauti ar teikti paslaugas viešosiose vietose gauti priėmimo, leidimų išdavimo, leidimų galiojimo panaikinimo tvarką Palangos miesto savivaldybės viešosiose vietose. Aprašo 2.12. punkte pardavėju apibrėžiamas asmuo, teisės aktų nustatyta tvarka turintis teisę prekiauti viešosiose vietose. Aprašo 6.3. punkte nustatyta, kad Administracija leidimus prekiauti ar teikti paslaugas viešosiose vietose išduoda, atsižvelgdama į asmenų prašymus prekiauti ar teikti paslaugas Tarybos nustatytose viešosiose vietose, kuriose išduodamų leidimų skaičius neribojamas (laikotarpiui nuo birželio 1 d. iki gegužės 31 d. imtinai).

Palangos miesto savivaldybės administracijos rašte tarnybai paaiškinama, kad „asmens, norintys įsigyti leidimus Aprašo 6.3 papunktyje nustatytais atvejais, raštu ar elektroninėmis priemonėmis, Administracijai pateikia: nustatytos formos prašymą; individualios veiklos vykdymo pažymos kopiją, jeigu fizinis asmuo vykdo nustatyta tvarka apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos miesto (rajono) skyriuje įregistravęs individualią veiklą; asmens paso arba kito asmens tapatybę patvirtinančio dokumento kopiją ir verslo liudijimo ar kito dokumento, suteikiančio teisę vykdyti veiklą, kopiją (jei prašymą pateikia fizinis asmuo); dokumento, patvirtinančio vietinės rinkliavos sumokėjimą už leidimo Tarybos nustatytose viešosiose vietose išdavimą, kopiją (Aprašo 7 punkto nuostatos).“ Pastebėtina, kad Aprašo nuostatomis nėra įtvirtinti apribojimai dėl lyties gauti leidimus prekiauti Palangos savivaldybei priklausančiose viešosiose vietose, kuriose pagal savivaldybės patvirtintą teisinį reguliavimą prekyba apskritai leidžiama.

Atkreiptinas dėmesys, kad Palangos savivaldybės administracijos direktorė informavo, jog „Administracijoje 2024 m. buvo užregistruoti keturi prašymai, kai kreipėsi vyrai, dėl leidimų išdavimo prekiauti ne maisto prekėmis Tarybos nustatytose viešosiose vietose, kuriose išduodamų leidimų skaičius neribojamas (laikotarpiui nuo birželio 1 d. iki gegužės 31 d. imtinai). Prašymai buvo išnagrinėti ir išduoti leidimai vykdyti išnešiojamąją prekybą ne maisto prekėmis Šventosios (3 leidimai) paplūdimyje ir 1 leidimas Palangos (tik moterų) paplūdimyje.“

Tyrimo metu nebuvo nustatyta, kad būtent pareiškėjas nustatyta tvarka kreipėsi į Palangos miesto savivaldybės administraciją dėl leidimo prekiauti moterų paplūdimyje išdavimo 2024 m. ar kitu laikotarpiu ir jį gavo. Pareiškėjas el. laišku pateiktame skundo papildyme tik informavo, kad vasarą telefonu kreipėsi į Palangos miesto savivaldybę „dėl leidimo prekiauti kituose paplūdimiuose, pvz., Palangos bendruose, nudistų paplūdimiuose“, tačiau jam buvo paaiškinta, kad leidimai prekiauti Palangos miesto teritorijoje išduodami tik moterų paplūdimyje. Pareiškėjo teigimu, „šie suvaržymai sukeltų papildomas finansines išlaidas“, pareiškėjas nurodo, kad patyrė „moralinį diskomfortą dėl diskriminacinės situacijos“.

3.5. Pareiškėjas Palangos savivaldybės nustatytą prekybos ne maisto prekėmis paplūdimiuose tvarką savo skunde įvardijo kaip sudarančią „nevienodas sąlygas vyrams prekiautojams, nes jie patiria papildomas išlaidas dėl savo lyties. Tuo tarpu moterys prekiautojos neturi tokių papildomų išlaidų, todėl jų sąlygos prekybai yra geresnės“, tai yra nevienodą traktavimą dėl lyties siejo su galimai moterims palankesnėmis sąlygomis nei vyrams prekiauti Palangos moterų paplūdimyje.

Tarnybai paprašius pareiškėjo tiksliai apibūdinti skundžiamus veiksmus ir aprašyti, kaip jo teisės buvo pažeistos, 2024 m. liepos 29 d. pateiktame skundo papildyme diskriminaciją dėl lyties jis apibūdino taip, kad jam „kaip vyrui, nebuvo suteiktas leidimas prekiauti kituose Palangos paplūdimiuose pvz., bendruose paplūdimiuose, kur galėtų prekiauti tiek vyrai, tiek moterys.“ Pareiškėjas mažiau palankesnę vyrų traktavimą įžvelgė dėl leidimo nesuteikimo prekiauti ne maisto prekėmis bendrame Palangos paplūdimyje. Taigi, kaip minėta, iš esmės pareiškėjas Palangos savivaldybės galimai jam taikytą diskriminacinę elgesį suvokė dviem aspektais, t. y. dėl to, kad jis, priešingai nei prekiaujančios moterys, atsidurtų mažiau palankioje situacijoje, privalomai samdydamas moterį prekybai moterų paplūdimyje ir taip galimai patirdamas finansinius nuostolius (pareiškėjas prekiauja moteriškai drabužiais, todėl prekyba vyrų paplūdimyje jam nėra aktuali), taip pat, kaip matyti iš skundo patikslinimo, dėl to, kad jam nesuteiktas leidimas prekiauti ne maisto produktais kitame nei moterų paplūdimyje, būtent Palangos bendrame paplūdimyje,

kuriame pagal savivaldybės tarybos patvirtintus Rinkliavos nuostatus prekyba ne maisto produktais apskritai nėra leidžiama jokiems prekiautojams, nepaisant lyties.

Atkreiptinas dėmesys, kad pareiškėjas 2024 m. liepos 29 d. el. laišku pateiktame skundo patikslinime paaiškino, kad vasarą (konkrečiai nenurodytu laiku) telefonu kreipėsi į Palangos miesto savivaldybę, prašydamas suteikti leidimą prekiauti Palangos bendrame arba nudistų paplūdimyje; pasak pareiškėjo, „Savivaldybė negalėtų išduoti man, kaip vyrui, leidimo prekiauti bet kuriame iš šių paplūdimių, argumentuodami, kad leidimai išduodami išskirtinai tik moterų paplūdimiui. Šie suvaržymai sukeltų papildomas finansines išlaidas, nes tektų mokėti samdomai darbuotojai, taip pat patyriau moralinį diskomfortą dėl diskriminacinės situacijos.“

Taigi pagal pareiškėjo skundo bei skundą patikslinančio elektroninio laiško turinį spręstina, kad pats pareiškėjas teisės aktuose nustatyta tvarka nesikreipė į Palangos miesto savivaldybę dėl leidimo prekiauti ne maisto prekėmis moterų paplūdimyje išdavimo, jis nepateikė nustatytos formos prašymo išduoti leidimą prekiauti minėtame paplūdimyje, tai yra apskritai nepradėjo ir nevykdė prekybos moterų paplūdimyje, nenurodė, kad samdė šiam tikslui darbuotoją moterį ir nepateikė duomenų apie faktiškai patirtus nuostolius dėl darbuotojos samdymo. Pareiškėjas nei skunde, nei skundą patikslinančiame elektroniniame laiške nenurodė, ar jis yra juridinio asmens atstovas, ar vysto individualią veiklą, ar vykdo veiklą pagal verslo liudijimą, tačiau paaiškino hipotetiškai, kad tuo atveju, jeigu jis turėtų leidimą prekiauti Palangos moterų paplūdimyje, patirtų „papildomas finansines išlaidas“, kurių dydžio bei faktinio tikrumo jis nepagrindė, tačiau preziumavo, kad jas patirtų.

Pažymėtina, kad pareiškėjas skunde nenurodė, su kokiomis moterimis jis save lygina, tai yra neįvardijo, kokia prekyba bei pagal kokias verslo vystymo formas bei būdus prekiaujančios moterys galėtų atsidurti palankesnėje padėtyje, nei jis, kitaip tariant, iš skundo aplinkybių nėra žinoma, ar palyginamosios moterys, galimai prekiaujančios moterų paplūdimyje, pačios vykdo prekybą, ar samdo kitas darbuotojas, kokiu pagrindu samdo darbuotojas (jeigu samdo), kokius mokesčius ir kaip jos sumoka už darbuotojų samdymą, ar jos patiria finansinius nuostolius, ar apskritai prekyba yra nuostolinga, ar pelninga. Pareiškėjas atsisakė skundo tyrimo metu atskleisti savo asmens tapatybę ir būtent dėl pirmiau minėtų priežasčių, nenustačius faktinių aplinkybių apie paties pareiškėjo vystomą veiklą bei galimai patirtus finansinius nuostolius dėl negalėjimo prekiauti moterų paplūdimyje ne maisto prekėmis, kitaip tariant, nesant objektyvių duomenų apie galimai pareiškėjo patirtą diskriminaciją lyties pagrindu ir apie padarytą pažeidimą, pareiškėjo skundo tyrimas dėl jo hipotetiškai patirtos diskriminacijos vykdant prekybą moterų paplūdimyje nutraukiamas, nesant objektyvių duomenų apie padarytą pažeidimą.

Pažymėtina, kad pareiškėjas 2024 m. liepos 29 d. elektroniniu laišku pateiktame skundo patikslinime nurodė, kad „diskriminacija dėl lyties pasireiškė tuo, kad man, kaip vyrui, nebuvo suteiktas leidimas prekiauti kituose Palangos paplūdimiuose, pvz., bendruose paplūdimiuose, kur galėtų prekiauti tiek vyrai, tiek moterys. Siekiu, kad būtų užtikrintos lygios galimybės visiems prekiautojams, nepriklausomai nuo jų lyties. Konkrečiai siekiu, kad man, kaip vyrui, būtų suteiktas leidimas prekiauti bendrame paplūdimyje, nes negali parduoti drabužių moterų paplūdimyje, nes esu vyras. Vyrų paplūdimyje nebūtų tikslinga prekiauti, nes moteriškų drabužių vyrų paplūdimyje nelabai parduočiau, nes vyrų paplūdimyje negali lankytis moterys.“ Taigi pareiškėjo prašymas suteikti leidimą išnešiojamajai prekybai ne maisto prekėmis ir leisti jam, kaip vyrui, prekiauti ne maisto prekėmis Palangos bendrame paplūdimyje nevertintinas kaip diskriminacija dėl lyties, nes Palangos bendrame paplūdimyje apskritai nėra išduodami leidimai prekiauti ne maisto prekėmis ir nėra nustatytas vietinės rinkliavos mokestis už prekybos ne maisto prekėmis vykdymą šioje vietoje. Kitaip tariant, šiuo atveju negali būti atliekamas palyginimas galimai diskriminacijai lyties pagrindu nustatyti, nes nėra asmenų, kurie galėtų atsidurti palankesnėje padėtyje nei pareiškėjas dėl to, kad prekiauja ne maisto prekėmis Palangos bendrame paplūdimyje. Todėl nėra pagrindo teigti, kad pareiškėjas dėl savo lyties patiria diskriminacinį elgesį vien todėl, kad jam nesuteikta teisė prekiauti ne maisto prekėmis Palangos miesto bendrame paplūdimyje. Šiame kontekste paminėtina, jog nustatyti, kokiose viešose vietose galėtų būti leidžiama prekiauti ne maisto prekėmis, yra Palangos savivaldybės diskrecija, kuria ji naudojasi atsižvelgdama į paplūdimių tikslinę paskirtį ir išsidėstymą savivaldybės teritorijoje.

3.6. Vertinant Rinkliavos nuostatus galimo diskriminavimo lyties pagrindu aspektu, būtina įvertinti ir tą aplinkybę, kad apskritai moterų paplūdimys, kuriame gali lankytis tik moterys, skirtingai nei bendras paplūdimys, kuriame gali lankytis skirtingų lyčių asmenys, tikėtina, savo teritorija, geografinė padėtimi, besilankančių poilsiautojų skaičiumi, pačių poilsiautojų asmeniniais interesais (noras labiau atsipalaiduoti, jaustis laisvai), poreikiais, paplūdimyje vykdoma veikla (sportavimas), galimo prekiavimo ne maisto prekėmis apimtimi nėra tapatūs, ir būtent todėl darytina išvada, kad prekybos ne maisto prekėmis sąlygos šiuose paplūdimiuose nėra ir nebūtinai turi būti vienodos. Todėl apskritai šiuo atveju nėra pagrindo atlikti palyginimą galimai diskriminacijai lyties pagrindu identifikuoti teigiant, kad moterys atsiduria palankesnėje padėtyje nei vyrai vykdant prekybą ne maisto prekėmis moterų paplūdimyje, nes bendrame paplūdimyje tokia prekyba apskritai yra neleidžiama, ir kita vertus, patys paplūdimiai dėl pirmiau minėtų priežasčių yra skirtingi, ir šių aplinkybių skirtingumas savaime suponuoja prekiautojų moterų ir vyrų buvimą ne panašiose, bet skirtingose aplinkybėse.

Atkreiptinas dėmesys, kad Rinkliavos nuostatuose yra įtvirtinta galimybė nustatyta tvarka teikti prašymus leisti prekiauti ne maisto prekėmis Šventosios paplūdimyje, kuris yra Palangos miesto savivaldybės teritorijoje ir kuris gali būti alternatyva prekybai Palangos moterų paplūdimyje. Vadinasi, pagal Palangos savivaldybės nustatytą teisinį reguliavimą vyriškos lyties asmenims yra sudarytos galimybės prekiauti ne maisto prekėmis viešame paplūdimyje. Kitaip tariant, galimybė prekiauti ne maisto prekėmis Palangos moterų paplūdimyje nėra vienintelė galimybė, leidžianti apsikritai užsiimti prekyba ne maisto prekėmis Palangos savivaldybės paplūdimiuose. Kartu pastebėtina, kad, remiantis Aprašo nuostatomis, paplūdimiai pirmiausia skirti poilsiuoti ir maudytis, kas nėra tapatu prekybos įvairiomis, be kita ko, ir ne pirmo būtinumo ne maisto prekėmis vykdymui. Prekybos ne maisto prekėmis paplūdimių teritorijoje organizavimas yra Palangos miesto savivaldybės diskrecija, kuria ji naudojasi vadovaudamasi teisėtumo, proporcingumo, logikos principais, atsižvelgdama tiek į poilsiautojų, tiek ir verslininkų interesus bei poreikius ir kartu užtikrindama moterų ir vyrų lygių teisių įgyvendinimą tiek priimant teisės aktus, tiek teikiant viešąsias paslaugas.

Taigi apibendrinus visus skundo tyrimo metu gautus paaiškinimus, informaciją, sprendina, kad nebuvo gauta ir nustatyta objektyvių duomenų, kuriais remiantis būtų galima daryti pagrįstą ir objektyvią išvadą, kad Palangos miesto savivaldybės tarybos patvirtintais Rinkliavos nuostatais nėra užtikrinamos moterų ir vyrų lygios teisės vykdyti prekybą ne maisto prekėmis Palangos miesto savivaldybės teritorijoje esančiose paplūdimiuose ir todėl nėra pagrindo daryti išvadą, kad Palangos miesto savivaldybė netinkamai įgyvendino Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 1 punktą.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, ir vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 14 straipsniu, 17 straipsnio 1 dalimi, 29 straipsnio 2 dalies 5 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė:

n u s p r e n d ž i a:

1. Skundą dėl Palangos miesto savivaldybės tarybos 2017 m. kovo 30 d. sprendimu Nr. T2-88 patvirtintų Vietinės rinkliavos už leidimo prekiauti ar teikti paslaugas Palangos miesto savivaldybės tarybos nustatytose viešosiose vietose išdavimą nuostatų (su vėlesniais pakeitimais)

galimo prieštaravimo Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 1 punktui pripažinti nepagrįstu.

2. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją, Palangos miesto savivaldybę.

Sprendimas per 1 (vieną) mėnesį nuo jo gavimo dienos gali būti skundžiamas Regionų administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka arba Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatyme nustatyta tvarka.

Seimo kontrolierė, pavaduojanti lygių galimybių kontrolierę

Jolita Miliuvienė